

## Κολοκάσια 2026: η χρονιά της ελιάς

Μετάφραση των σχολίων στο ημερολόγιο των Νεοπατασκοκολοκασιανών

### Ιανουάριος

#### Τα Λευκά Όρη ποτίζουν τα Σφακιά

Τα Σφακιά μπορεί να φαίνονται —ειδικά το καλοκαίρι— ως μια εξαιρετικά άγονη και ξηρή περιοχή, αλλά στην πραγματικότητα, η δυτική Κρήτη δέχεται περισσότερες βροχοπτώσεις από την περιοχή της Φραγκφούρτης. Μεγάλο μέρος αυτών συσσωρεύεται ως χιόνι στα Λευκά Όρη τον χειμώνα. Το νερό από το λιώσιμο των πάγων εισχωρεί στα καρστικά πετρώματα και τροφοδοτεί πηγές, πηγάδια και υπόγεια ύδατα, ακόμη και στις νότιες πλαγιές. Ορισμένα υδρολογικά προνομιάκια οροπέδια και κοιλάτες —όπως τα Κολοκάσια— έχουν επιτρέψει την καλλιέργεια ελιών και άλλων καρπών από την αρχαιότητα. Ο κωδικός QR οδηγεί μέσω του Komoot στην πεζοπορία κοντά στις Καλύβες που προσφέρει αυτή την πανοραμική θέα.

<https://www.komoot.com/de-DE/tour/1438611102>

### Φεβρουάριος

#### Το σκάψιμο της ελιάς

Τον Φεβρουάριο, οι βροχές έχουν μαλακώσει το σκληρό σαν βράχο έδαφος του καλοκαιριού, καθιστώντας δυνατή τη χαλάρωση του εδάφους γύρω από τα δέντρα, ώστε τα θρεπτικά συστατικά να μπορούν να διεισδύσουν στο έδαφος, ειδικά τα περιττώματα των προβάτων που βόσκουν εδώ το καλοκαίρι. Κατά γενικό κανόνα, οι ρίζες απλώνονται τουλάχιστον τόσο φαρδιά όσο η κορυφή. Ειδικά με τα μεγαλύτερα σε ηλικία δέντρα, ένα ριζικό σύστημα έχει σχηματιστεί κοντά στην επιφάνεια, επομένως κάθε σκάψιμο απαιτεί μια λεπτή πινελιά. Αυτό το δέντρο βρίσκεται στο μονοπάτι από τα Κολοκάσια προς το Φαράγγι του Ασφένδου. Ο κωδικός QR δείχνει μια διαδρομή προς τα εκεί, περνώντας από μια κρυφτή τοπική παραλία.

<https://www.komoot.com/de-DE/tour/1359171435>

### Μάρτιος

Κλάδεμα Ελιάς για Αρχάριους και Προχωρημένους

Το αργότερο μέχρι τον Μάρτιο, είναι η ώρα για ένα επαγγελματικό κλάδεμα των ελαιόδεντρων. Στα Κολοκάσια, αυτό είναι επίπονο και μερικές φορές ακόμη και επικίνδυνο, ειδικά με τα αρχαία και συχνά πολύ ψηλά δέντρα της ποικιλίας *τσουνάτες*, όταν έχουν παραμεληθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ιδανικά, η κορυφή θα πρέπει να παραμένει ανοιχτή και κανένα κλαδί ή κλαδί δεν πρέπει να αναπτύσσεται απευθείας προς τα πάνω. Μόνο λίγα δέντρα μπορούμε να κλαδεύουμε κάθε χρόνο. Αυτή η διαδικασία αποδίδει αρκετά ξύλα, μερικά από τα οποία θα τροφοδοτήσουν τη σόμπα αργότερα τον χειμώνα. Τα λεπτότερα κλαδιά και οι κλαδίσκοι πρέπει να καίγονται επί τόπου μέχρι τα τέλη Απριλίου για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος πυρκαγιάς.

<https://www.youtube.com/watch?v=vFG7dDLmOdQ>

### Απρίλιος

Βιώσιμες Συμβιώσεις

Με προσεκτική διαχείριση, ο συνδυασμός της εκτροφής προβάτων και της καλλιέργειας ελιάς, όπως παραδοσιακά εφαρμόζεται στα Σφακιά, είναι σίγουρα πλεονεκτικός. Τα πρόβατα βόσκουν τη βλάστηση κάτω από τα δέντρα (μειώνοντας έτσι και τον κίνδυνο πυρκαγιάς) και τους άγριους βλαστούς στη βάση του κορμού, οι οποίοι φυτρώνουν έντονα μετά το κλάδεμα. Η φυσική λίπανση είναι επίσης εγγυημένη και τα ζώα επωφελούνται από τη σκιά. Φυσικά, αυτό λειτουργεί μόνο σε παλιούς ελαιώνες με ψηλά δέντρα. Η καλλιέργεια ελιάς δεν είναι αρχικά μονοκαλλιέργεια, αλλά ένα σύνθετο οικοσύστημα. Ιδανικά – όπως φαίνεται σε αυτήν την εικόνα – τα πρινάρια, τα κυπαρίσσια, οι χαρουπιές και οι αμυγδαλιές αναπτύσσονται δίπλα σε ελιές στο ίδιο χωράφι.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652624012241>

### Μάιος

#### Τα γλυκά άνθη της ελιάς

Οι ελιές στα Σφακιά ανθίζουν από τα τέλη Απριλίου έως τον Μάιο. Τα άνθη είναι μικρά, κιτρινωπά-λευκά, τετράπετα και επικονιάζονται με τον άνεμο - αλλά όχι από καταγίδες! Οι ισχυροί βόρειοι άνεμοι μπορούν να επηρεάσουν την καρπώδηση, όπως και η βροχή ή η έντονη ζέση κατά την περίοδο ανθοφορίας, η οποία συνήθως διαρκεί μόνο μια εβδομάδα. Οι εβδομάδες που προηγούνται της ανθοφορίας είναι επίσης κρίσιμες και απαιτούν επαρκή βροχόπτωση. Το άρωμα των ανθών είναι ευχάριστο και μερικές φορές έντονο: στην Καλαβρία, χρησιμοποιούνται ακόμη και για την παρασκευή αρωμάτων. Η παραγωγή του είναι πιθανώς πιο επικερδής (50 ml για 15 €) και λιγότερο εργατική από αυτή του ελαιολάδου. Προσφέρεται επίσης μέλι από άνθη ελιάς, το οποίο θεωρείται εξαιρετικά αμφίβολο, καθώς τα άνθη ελιάς δεν παράγουν καθόλου νέκταρ.

<https://de.wikipedia.org/wiki/Olivenbaum>

### Ιούνιος

#### Σε σειρές και τάξεις

Από τη δεκαετία του 1970, όταν οι βαθιές γεωτρήσεις στα Σφακιά, στους πρόποδες των Λευκών Ορέων, πέτυχαν την αξιοποίηση υπόγειων υδάτινων ρεμάτων και την εξόρυξη άφθονων υπόγειων υδάτων, η γεωργία στις παράκτιες πεδιάδες έχει μεταμορφωθεί. Ενώ ο κάμπος του Φραγκοκάστελλου ήταν, τουλάχιστον το καλοκαίρι, μια ξηρή και συχνά πληγείσα από καταγίδες ερημιά, μπορούσαν πλέον να δημιουργηθούν αρδευόμενοι ελαιώνες, φυτεμένοι κυρίως με την ποικιλία Κορωνέικη, η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη σε όλη την Ελλάδα. Χαρακτηρίζεται από σχετικά υψηλές αποδόσεις (έως 25% περιεκτικότητα σε λάδι) και χαμηλή ανάπτυξη, γεγονός που καθιστά πιο εύκολη τη συγκομιδή. Τα σύγχρονα μηχανήματα επιτρέπουν τη βαθιά χαλάρωση και καλλιέργεια του πετρώδους εδάφους. Ωστόσο, ο τουρισμός (μία ιδιωτική πισίνα για κάθε πολυτελής διαμέρισμα!) και η γεωργία ανταγωνίζονται πλέον για τους περιορισμένους, πεπερασμένους υδάτινους πόρους.

<https://www.sueddeutsche.de/projekte/artikel/reise/kreta-tourismus-olivenbauern-klimakrise-klimawandel-olivenoel-e239721>

## Ιούλιος

### Αιώνιες ελιές

Τα δέντρα στα Κολοκάσια και γύρω από τα άλλα χωριά σε μεσαίο υψόμετρο (κυρίως γύρω στα 100 μ.) βασίζονταν πάντα στις χειμερινές βροχές και ποτέ δεν απολάμβαναν την πολυτέλεια της άρδευσης, εκτός αν οι βαθύτερες ρίζες τους μπορούσαν να εισχωρήσουν σε υπόγειες φλέβες από το λιώσιμο των πάγων. Η κυρίαρχη ποικιλία εδώ είναι οι τσουνάτες, οι οποίες παράγουν σημαντικά μεγαλύτερα δείγματα που είναι αντίστοιχα πιο δύσκολο να συλλεχθούν. Στους αρχαίους ελαιώνες, βρίσκουμε δείγματα που είναι αρκετών εκατοντάδων ή και άνω των 1000 ετών. Ορισμένες ελιές στην Κρήτη θεωρούνται «οι παλαιότερες στον κόσμο», συμπεριλαμβανομένης μιας στις Βούβες κοντά στο Κολυμβάρι, η οποία εκτιμάται ότι είναι άνω των 4000 ετών (μικρή φωτογραφία + κωδικός QR).

[https://en.wikipedia.org/wiki/Olive\\_tree\\_of\\_Vouves](https://en.wikipedia.org/wiki/Olive_tree_of_Vouves)

## Αύγουστος

### Πέρα στους πέρα κάμπους

Πέρα στους πέρα κάμπους όπου'ναι οι ελιές, είν'να μοναστηράκι που παν οι κοπελιές... Αυτό το δημοφιλές δημοτικό τραγούδι υποδεικνύει μια αρχαία σύνδεση μεταξύ της καλλιέργειας της ελιάς και του μοναχισμού στην Ελλάδα, ίχνη της οποίας είναι ακόμα ζωντανά και στα Κολοκάσια. Ανάμεσα στις ελιές στην είσοδο του χωριού βρίσκεται το μικρό, εγκαταλελειμμένο Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου με τη βυζαντινή εκκλησία του, και κρυμμένο κατά μήκος του παλιού μονοπατιού προς το φαράγγι του Ασφένδου είναι η λαξευμένη στο βράχο εκκλησία του Αγίου Αντωνίου του Μεγάλου. Βρίσκεται στη μέση ενός εκτεταμένου ελαιώνα στην περιοχή *Καλόγερος*, γεγονός που υποδηλώνει ότι κάποτε ζούσε εδώ ένας ερημίτης και φρόντιζε αυτά τα δέντρα.

<https://www.youtube.com/watch?v=rezaDRAX2yI>

## Σεπτέμβριος

### Θα γλιτώσουν από τον δάκο;

Μέχρι τον Σεπτέμβριο, οι ελιές είναι αρκετά ώριμες για να μαζέψουμε επιτραπέζιες ελιές, ή μάλλον, τις μαζεύουμε για να σώσουμε τον καρπό πριν ο δάκος της ελιάς (*Dacus oleae*) τις μολύνει. Η ποικιλία Καλαμών με τους μεγάλους καρπούς (που πήρε το όνομά της από την πόλη της Καλαμάτας στην Πελοπόννησο) προτιμάται για κατανάλωση ελιών. Κόβουμε τον καρπό και τον τοποθετούμε σε νερό, το οποίο αλλάζουμε καθημερινά για 1-2 εβδομάδες για να φύγει η πικράδα. Στη συνέχεια, τοποθετούνται σε διάλυμα άλμης 15%, το οποίο αντικαθίσταται μετά από μερικούς μήνες με αραιωμένο χυμό νεραντζιού. Στη συνέχεια προστίθεται φρέσκο ελαιόλαδο για να σφραγιστεί αεροστεγώς, μαζί με μερικές καυτερές πιπεριές και φύλλα δάφνης. Φυσικά, υπάρχουν πολλές άλλες συνταγές...

<https://share.google/aimode/O69VfRB2VoFp1BB27>

## Οκτώβριος

### Λιομάζομα: Μέθοδοι Συγκομιδής Α'

Η συγκομιδή των πανύψηλων και ψηλότερων δέντρων είναι επίπονη. Παλαιά, όποτε ήταν δυνατόν, ο καρπός ριχνόταν από το δέντρο με ένα ραβδί, αλλά χρησιμοποιούνταν επίσης μια σκάμνα, μια τρίποδη

σκάλα, για να μαζεύουν τις ελιές μία-μία από τις κορυφές των δέντρων. Ο Κανάκης Γερωνυμάκης, εθνογράφος από το Βούβα, έχει καταγράψει τις παλιές πρακτικές με λόγια και εικόνες. Εν τω μεταξύ, η χειρωνακτική συγκομιδή των δέντρων στα Κολοκάσια έχει ουσιαστικά εγκαταλειφθεί. Αν γίνεται οποιαδήποτε συγκομιδή εδώ, περιορίζεται στο άπλωμα δίχτυων και στη συλλογή των πεσμένων καρπών σε ορισμένα χρονικά διαστήματα. Ωστόσο, το λάδι που εξάγεται από αυτό θεωρείται κατώτερο λόγω της υψηλότερης οξύτητάς του.

<https://kanakisgeronymakis.gr/to-liomazoma/>

## Νοέμβριος

### Λιομάζομα: Μέθοδοι Συγκομιδής Β'

Από τη δεκαετία του 1970, χρησιμοποιούνται ηλεκτροκίνητα ελαιοραβδιστικά για τη συγκομιδή, εφαρμόζοντας διάφορες τεχνικές. Προτιμούμε τον τύπο "σκαντζόχοιρος". Κανονικά, η ισχύς των 12 βολτ για αυτό παράγεται με κινητή γεννήτρια, αλλά μια μπαταρία λιθίου, η οποία είναι 10 φορές ελαφρύτερη, λειτουργεί εξίσου καλά. Σε αντίθεση με τη μέθοδο συγκομιδής Α', τα δέντρα συλλέγονται πλήρως με αυτή τη συσκευή και υποβάλλονται σε άμεση επεξεργασία, γεγονός που ωφελεί σημαντικά την ποιότητα. Οι ελιές πέφτουν από το δέντρο σε εύκαμπτα (συνήθως πράσινα) νάλινο δίχτυα. Στη συνέχεια, τυχόν πεσμένα κλαδιά πρέπει να αφαιρεθούν με το χέρι και (με μια στάση σε κουβάδες) οι ελιές να συσκευαστούν σε σακούλες και να μεταφερθούν στη «φάμπρικα» (ελαιοτριβείο).

<https://shopflix.gr/c/4501/elaiorabdistika>

## Δεκέμβριος

### Παλιές και νέες φάμπρικες

Μετά τη συγκομιδή, οι ελιές πρέπει να μεταφέρονται στο ελαιοτριβείο και να υποβάλλονται σε επεξεργασία το συντομότερο δυνατό. Στο παρελθόν, κάθε χωριό είχε τουλάχιστον ένα ελαιοτριβείο, και στα Κολοκάσια, τα ερείπια δύο φαμπρικών μπορούν ακόμα να θαυματούν. Η πιο βιομηχανική πτυχή αυτών των πιεστηρίων είναι τα μεταλλικά τους πλαίσια, τα οποία λειτουργούσαν όμως με μυϊκή δύναμη, όπως καταγράφεται στο σχέδιο του Κανάκη Γερωνυμάκη. Η απόδοση τότε ήταν μόνο η μισή από αυτήν που είναι σήμερα (12 κιλά ελιές χρειάζονταν για 1 λίτρο λάδι!). Αυτή τη στιγμή, υπάρχει μόνο ένα ελαιοτριβείο σε όλα τα Σφακιά, και ακόμη και η επιβίωσή του απειλείται. Το επόμενο - ένα πολύ σύγχρονο - χρειάζεται μια ώρα οδήγησης.

<https://youtu.be/Uk2G-7DPYgk>